

## Özel Yetenekli Çocukların Sosyal-Bilişsel-Duygusal Farklılıklarına Yönelik Aile Stratejileri

*Ayşegül Kınık Topalsan<sup>1</sup>, Zühal Topçu<sup>2</sup>, Kübra Tokgöz<sup>3</sup>, Duygu Özdemir<sup>4</sup>*

**Özet:** Günümüzde özel yetenekli çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel özellikleri ve bu farklılaşan özelliklere ilişkin ailelerine getirdikleri güçlükler tartışılmaz bir noktadadır. Bu araştırmada özel yetenekli çocukların ailelerinin; çocuklarının sosyal-bilişsel-duygusal farklılıklarına yönelik kullandıkları stratejileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim dönemi içerisinde bir vakıf üniversitesinin Çocuk Üniversitesi'ne devam eden 40 öğrenci ebeveyni ile yürütülmüştür. Veriler, öğrenci ebeveynlerinin süreç içerisindeki karşılaşılabilecekleri güçlükler ve bu güçlükleri aşmaya yönelik stratejilerine ilişkin görüşlerini içeren açık uçlu bir form yardımıyla toplanmıştır. Betimsel analiz yöntemi ile çözümlenen veriler, 6 kategori altında toplanmıştır. Bulgular, özel yetenekli çocukların ailelerinin çocuklarının sosyal-bilişsel-duygusal farklılıklarına yönelik kullandıkları stratejilerinin çocuklarının merak duygusuna yönelik stratejiler; çocuklarının güçlü hafıza ve bilgelik durumlarına yönelik stratejiler; çocuklarının sosyal ilişkilerine yönelik stratejiler; çocuklarının aşırı hassasiyet/duyarlılık durumlarına yönelik stratejiler; çocuklarının farklı/üst düzey ilgi ve yeteneklerine yönelik stratejiler ve çocuklarının çalışma disiplinini sağlamaya yönelik stratejiler olduğunu ortaya koymuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Özel Yetenekli Çocuklar, Ebeveyn, Sosyal, Duygusal, Bilişsel

**Geliş Tarihi:** 20.04.2020 – **Kabul Tarihi:** 23.09.2020 – **Yayın Tarihi:** 25.12.2020

**DOI:** 10.29329/mjer.2020.322.12

### FAMILY STRATEGIES FOR SOCIAL-COGNITIVE-EMOTIONAL DIFFERENCES OF GIFTED CHILDREN

**Abstract:** Today, social, emotional and cognitive characteristics of gifted children and difficulties they bring to their families are indisputable. In this research, it is aimed to reveal the strategies used by the families of these children regarding their features. The research was conducted with 40 parents of the children attending to a Children's University in 2019-2020 academic year. The data were collected by means of an open-ended form including the opinions of the parents regarding the difficulties they encounter in the process and their strategies they use. Data, analyzed by descriptive analysis method, were collected under 6 categories; strategies for

<sup>1</sup> **Ayşegül Kınık Topalsan**, Assist. Prof. Dr., Faculty of Education, İstanbul Aydın University

<sup>2</sup> **Zühal Topçu**, Expert, Çocuk Üniversitesi, İstanbul Aydın University

<sup>3</sup> **Kübra Tokgöz**, Expert, Çocuk Üniversitesi, İstanbul Aydın University

<sup>4</sup> **Duygu Özdemir**, Assist. Prof. Dr., Mathematics Education, İstanbul Aydın University, ORCID: 0000-0001-5841-3404

**Correspondence:** [duyguaydemr@gmail.com](mailto:duyguaydemr@gmail.com)

children's curiosity; strong memory and wisdom; social relations; hypersensitivity/sensitivity; different/higher level interests and abilities and strategies to ensure studying discipline.

**Keywords:** Gifted Children, Parents, Social, Emotional And Cognitive

## GİRİŞ

Birçok aile için özel yetenekli çocuk yetiştirmek yeni ve zorlu bir tecrübedir (Ballam & Sturges, 2019). Özel yetenekli çocuğa sahip olmak bir aile için hem keyifli hem de zorlayıcı bir durum olabilmektedir (Moon, 2004). Özel yetenekli çocuklar kendi performansları için yüksek standartlar belirleyip, ve aile veya öğretmenlerinden de yapabileceklerinin üstünde performans bekleyebilmektedirler (Clark, 1997) Ülkemizde yapılan bir araştırmada (Ogurlu ve Yaman, 2013), özel yetenekli çocukların aileleri, üstün yetenekli çocuğa sahip olmanın onur verici olduğunu (%33,8) ifade etmenin yanında zor ve yorucu olduğunu (%26,3) da ifade etmektedirler. Ayrıca, Eris, Seyfi ve Hanoz (2009) da çalışmasında, bu ailelerin çocuklarına yönelik yönlendirici servislerin bulunmaması ve destek anlamında yetersiz kalınması bağlamında da sıkıntılar yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır. Oysaki, özel yetenekli çocuklar, merakları, geniş ilgi alanları, sorgulayıcı tutumları ve farklı problem çözme becerileri ile bilişsel olarak öne çıkmaktadırlar (Bloom, 1982; Clark, 2002; Davis & Rimm, 2004; Renzulli, Smith, White, Callahan, Hartman & Westberg, 2002; Silverman, 2003).

Özel yetenekli çocukların sahip oldukları karakteristik özelliklere dayalı olarak yaşadıkları sorunların; eşzamanlı olmayan gelişme, akran ilişkileri, aşırı kişisel eleştiri, mükemmeliyetçilik, çok potansiyellilik gibi konularda yaşandığı görülmektedir. Bu durum da zaman zaman aileleri çaresiz bırakmakta ve zorlamaktadır. Davaslıgil (2000) özel yetenekli çocuğa sahip anne babaların normal gelişim gösteren çocukların ailelerine oranla daha fazla eğitime gereksinim duyduklarını belirtmektedir. Karakuş (2010) tarafından yapılan araştırmada ülkemizdeki özel yetenekli çocuğa sahip anne babaların çocuklarının sorular, kişilik özellikleri, iletişim becerileri, örgün eğitim, eğitsel çalışma alışkanlıkları gibi konularda güçlükler yaşadıkları ortaya çıkarılmıştır. Dwairy (2004) çalışmasında, ailelerin otoriter tutumunun özel yetenekli çocukların ruhsal sağlığını olumsuz etkilediğini bulmuştur. Ruf & Ruf (2005), 78 özel yetenekli çocuğun aileleri ile yaptığı görüşme sonucunda ailelerin çocuklarının gelişimini destekleyecek güvenilir bilgiyi nerden bulacaklarını bilmediklerini ortaya koymuştur. Akarsu (2001) ise özel yetenekli çocukların ailelerinin baş etmek durumunda kaldığı sorunları; ailenin özel yetenekli çocukla baş etmesi; ailenin kendi içinde farklılıkla baş etmesi; ailenin çevreyle baş etmesi ve okulla baş etmesi olarak dört başlık altında incelemiştir.

Çocukları üzerinde belli bir etkiye sahip özel yetenekli çocukların ailelerinin bilinçlendirilmesi önem arz etmektedir (Davaslıgil, 1990). Genel olarak araştırma çalışmaları, yetenek geliştirmede ailelerin büyük rol oynadığını göstermektedir (Olszewski-Kubilius, 2000; Subotnik, Olszewski-Kubilius ve Arnold, 2003). Hatta yüksek IQ' lu bireylerin, orta düzeyde stresli, psikolojik olarak daha sağlam ve mutlu ailelerden geldiğini ortaya koymuştur (Olszewski-Kubilius, 2000). Bu sebeple, özel

yetenekli çocukların eğitim ve gelişimi üzerinde anne babaların önemli bir işlevi vardır diyebiliriz. Özel yetenekli çocuğun işlevlerini yerine getirmesi, yaşamdan doyum sağlayan mutlu ve dengeli birey olarak yetişmesi aile içi ilişkiler ve anne babaların tutumları ile ilişkilidir. Özellikle yaşlılarından farklı özellikleri olan özel yetenekli çocuklara sahip anne babaların, çocuklarının eğitimi ve olası sorunları önlemek için daha fazla bilince gereksinim duydukları gözlenmektedir.

Erişilebilir alan yazında çalışmalar, özel yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları zorluklar ve çocuklarının hayatlarındaki kritik önemi üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak ailelerin bu zorluklar karşılığında kullandıkları yöntem ve stratejilerin neler olduğu ya da neler olabileceğinin öneri niteliğinde sunulduğu çalışmalara rastlanmamıştır. Süreci birebir yaşayan ailelerin, kendi yaşamlarından ürettikleri başa çıkma stratejilerinin ortaya çıkarılması ve bunların öneri niteliğinde bulguların sunulmasının önemli olduğu düşünülmüş ve bu kapsamda bu çalışmada, özel yetenekli çocukların ailelerinin, çocuklarının sosyal-bilişsel-duygusal farklılıklarına yönelik kullandıkları stratejileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu strateji ve önerilerin, özel yetenekli diğer çocukların ebeveynlerine kaynak olacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında altta belirtilen sorulara cevap aranmıştır.

Özel yetenekli çocukların ailelerinin çocuklarının;

- Merak duygusuna yönelik stratejileri nelerdir?
- Güçlü hafıza ve bilgelik durumlarına yönelik stratejileri nelerdir?
- Sosyal ilişkilerine yönelik stratejileri nelerdir?
- Aşırı hassasiyet/duyarlılık durumlarına yönelik stratejileri nelerdir?
- Farklı/üst düzey ilgi ve yeteneklerine yönelik stratejileri nelerdir?
- Çalışma disiplini sağlamaya yönelik stratejileri nelerdir?

## YÖNTEM

### Araştırma Modeli

Bu nice araştırma çalışmasında, 9 sorudan oluşan ve özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin önerilerini yazabilecekleri açık uçlu bir form oluşturulmuş ve nitel çalışma bağlamında araştırma verileri toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

### Çalışma Grubu

Araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da yer alan bir vakıf üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren çocuk eğitimi ve uygulama araştırma merkezi yani Çocuk Üniversitesi'ne devam eden 40 öğrenci ebeveyni ile yürütülmüştür. Çalışma grubu belirlenirken ölçüt ve kolay ulaşılabilir örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması söz konusudur. Ölçüt araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha

önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall & Rossman, 2014). Bu araştırma için çocuk üniversitesine devam eden, üstün yetenekli tanısı almış çocukların ebeveynleri ölçüt olarak belirlenmiştir. Araştırmacıların da çocuk eğitimi ve uygulama araştırma merkezinin uzmanları olarak çalışması kolay ulaşılabilir örnekleme şartı olarak kabul edilmiştir.

### **Veri Toplama Araçları**

Ailelerin özel yetenekli çocuklarının sosyal-bilişsel-duygusal farklılıklarına yönelik yaşadıkları güçlükler ve bunlara karşı kullandıkları stratejilerini yazabilecekleri açık uçlu bir form geliştirilmesi sürecinde; öncelikle alanda yapılan çalışmalar (Bildiren, 2017; Karakuş, 2010; Koç, 2016; Milli Eğitim Bakanlığı, 2015; Oğurlu, 2016; Özbay, 2013) incelenmiş ve sonrasında 12 maddeden oluşan bir taslak form oluşturulmuştur. Daha sonra, üstün yetenekliler eğitimi alanından üç uzmandan alınan görüş ve dönütler doğrultusunda form yeniden düzenlenmiş ve birbirinin tekrarı olabilecek üç madde formdan çıkarılmıştır. Böylece, yeniden biçimlendirilen dokuz soruluk form, pilot çalışmada kullanılmıştır. Pilot çalışma için dört çocuk üniversitesi ebeveynlerine sorular uygulanmış ve görüşleri doğrultusunda anlaşılmayan ifadelerde bazı düzeltmeler yapılmıştır. Bu şekilde açık uçlu form, uygulamada kullanılacak şekilde son halini almıştır.

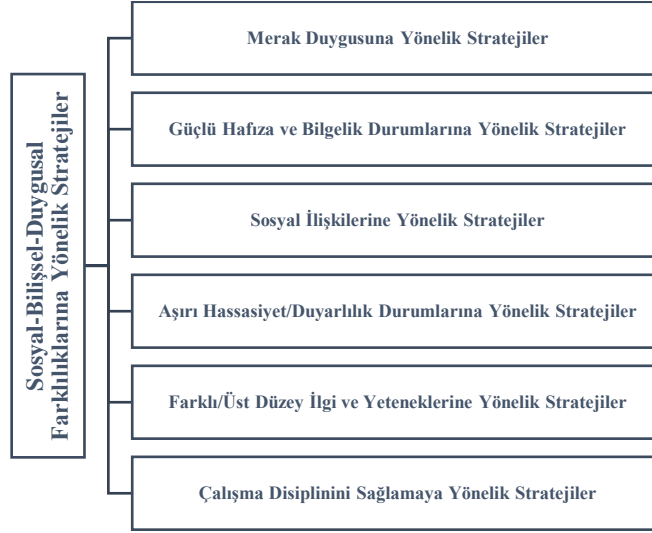
### **Verilerin Analizi**

9 sorudan oluşan ve özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin süreç içerisinde karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin kullandıkları stratejilerini yazabilecekleri açık uçlu form kapsamında elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analiz yaklaşımı, verilerin araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilmesine ve görüşmede kullanılan sorular veya boyutlar dikkate alınarak sunulmasına imkân vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Ebeveynlerin sorulara verdikleri yanıtlar, benzer özelliklerine göre alt kategorilere ayrılmış ve bu alt kategorilere ait frekanslar belirlenmiştir. Ebeveynlerin birden fazla alt kategoride yer alan yanıtları da bulunmaktadır. Bu nedenle, bazı sorularda verilen yanıtlara göre oluşturulan alt kategorilerin sayısı, ebeveyn sayısından fazladır. Verilen yanıtlar, iki uzman tarafından ayrı ayrı kategorilendirilmiş ve uzmanların bir araya gelmesiyle ortak kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan alt kategorilerin, üçüncü bir uzman tarafından tekrar incelenerek, son değerlendirmesi yapılmıştır. Yanıtların analizi sonucunda belirlenen alt kategoriler ve bu kategorilerle ilgili yanıt veren ebeveyn frekansları tablolar halinde verilmiştir. Araştırmaya katılan ebeveynlere, E1 (bir numaralı ebeveyn), E2 (iki numaralı ebeveyn) gibi kodlar verilerek bulgulara örnekler gösterilmiştir.

## **BULGULAR**

Çocuk üniversitesine devam eden öğrenci velilerinden form yoluyla toplanan veriler, çocuk üniversitesine devam eden öğrenci ebeveynlerinin, özel yetenekli çocuklarının sosyal-bilişsel-duygusal farklılıklarına yönelik yaşadıkları güçlüklerle karşı kullandıkları stratejileri; merak duygusuna yönelik stratejiler; güçlü hafıza ve bilgelik durumlarına yönelik stratejiler; sosyal ilişkilerine yönelik

stratejiler; aşırı hassasiyet/duyarlılık durumlarına yönelik stratejiler; farklı/üst düzey ilgi ve yeteneklerine yönelik stratejiler ve çalışma disiplinini sağlamaya yönelik stratejiler olmak üzere 6 kategori altında birleştirilmiş ve elde edilen bulgular ilerleyen bölümlerde kategoriler ve alt kategorileri ile birlikte sunulmuştur (Şekil 1).



**Şekil 1.** Özel yetenekli çocuklarının sosyal-bilişsel-duygusal farklılıklarına yönelik yaşadıkları güçlüklerle karşı kullandıkları stratejiler

### **Merak Duygusuna Yönelik Stratejiler**

Ailelerin özel yetenekli çocuklarının merak ve buna bağlı olarak çok soru sorma davranışına yönelik karşılaştıkları güçlüklerde kullandıkları stratejilere ait bulgular, araştırma sürecine dâhil olan ebeveynlerin bu durum karşısında farklı stratejiler ürettiklerini ortaya koymuştur. Ebeveynler tarafından bahsedilen bu stratejilere yönelik alt kategoriler, frekanslar ve yüzdeler Tablo 1’de sunulmuş olup, ailelerin çok büyük bir kısmının çocuklarının merakını destekledikleri; onları merakları yönünde beslemeye çalıştıkları görülmektedir.

**Tablo 1.** Merak Duygusuna Yönelik Stratejiler

<b>Alt Kategoriler</b>	<b>Frekans</b>	<b>Yüzde</b>
Sabırla, bildiği her konuda cevap vermek	24	60
Yetersiz olunan durumlarda birlikte araştırma yapmak	15	37,5
Soru-cevapla keşfettirmeye çalışmak	11	27,5
Araştırma yapmasını önermek	9	22,5
Cevaplarını kendi bulabileceği etkinlik/kurs/materyale yönlendirmek	9	22,5
Ebeveynin kendisini geliştirmeye çalışmak	6	15
O görmeden araştırma yapmak ve cevaplamak	3	7,5
Sorularına cevap vermeyi ertelemek	2	5
Sadece dinlemek ve cevap verememek	2	5

Merak duygusuna yönelik en sık kullanılan stratejinin, ailelerin %60' ı tarafından belirtilen; çocuğunun sorularına sabırla cevap vermek, bildiği her Őeye cevap vermeye çalışmak olduğu görülmüştür. Katılımcı cevaplarından bir örnek aşağıda verilmiştir.

*E11. Aklınıza gelebilecek her Şeyi merak eder. Soru sorması bizim için oldukça önemlidir. Bize ne soru sormuş olursa olsun, öncelikle neyi öğrenmek istediğini anlamaya çalışırız ve sıklımadan, iten, konuyla ilgili bildiğimiz her Şeyi cevaplarız.*

Sabırla cevap vermeye çalışan ailelerin yanında, ailelerin %37,5 kadarı cevaplarını bilemedikleri sorular karşısında çocukları ile birlikte araştırma yapmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Aileler, çocuklarının kendilerini de aşan merakları olduğunu ve bu konularda sık sık sorular sorduklarını ve sohbet etmek istediklerini belirtmişlerdir. Merak duygularının krelmemesi için ise, özellikle az bilgileri olduğu konularda çocuklarıyla birlikte araştırma yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveyn açıklamalarından bir örnek aşağıdaki gibidir,

*E27. Her Şeyi soran bir ocuk olduğu için biz de cevaplamaya çalışıyoruz. Bilmediğimiz yanıtları beraber bakalım deriz ve birlikte araştırırız. İnternet, kitaplar ve belgeselleri araştırıp cevaplamaya çalışırız.*

Ayrıca, ailelerin %27,5' i de çocuklarının merak ettikleri konular üzerinde soru-cevap Őeklinde konuşmaya çalışma stratejisinden bahsetmişlerdir. Böylelikle, çocuklarıyla soru-cevap Őeklinde sohbet ederek merak ettikleri soruların cevaplarını keşfettirmeye ve konu üzerinde daha derin düşündürmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

*E2. Kklğğnden beri meraklı bir ocuk ve sürekli soru sorar. Bazen değişik sorularında, peki sen ne düşünürsün, böyle olsaydı gibi nasıl olurdu gibi sorularına ben de soru sorarak oğaltırım böylece daha detaylı düşünmesini ve cevabı kendisin keşfetmesini sağlarım.*

Bunlara ek olarak, ailelerin % 22,5'i çocuğunun merak ettiği konularda kendisinin araştırma yapmasını önerdiklerini ifade etmektedirler. Çocuğunun sorduğu soruların yanıtlarının kendilerinde olmadığı için ya da yanlış yönlendirmemek için çocuklarını kendisinin araştırmasını gerektiği konusunda onları motive ettiklerini söylemişlerdir. Aşağıdaki ebeveyn bu stratejiyi Şu Şekilde açıklamıştır;

*E9. Genelde cevaplamaya çalışırız ama bizim bildiklerimiz onun için yetersiz oluyor. Biz bir Şey soyluyoruz hemen neden, peki o zaman bu neden öyle gibi bizi de sıkıştıran, bilmediğimiz noktalara kadar ilerliyor. O yüzden biz en çok ona sorduğu sorular ya da merak ettiği konular hakkında internette araştırma yapmasını söyleriz.*

Bu ebeveynlerden biri ise bu soru sorma sürecinin onları çok zorladığını, hatta bu araştırma sürecinde çocuğun kedi dünyasına dönmesiyle biraz rahatladıklarını belirtmiştir;

*E5. Evet, biz tükendik ama onun soruları tükenmedi. Biz aşamadık. O hala soruyor. Bizde aynı soruyu ona sorup cevabını yani tatmin olacağı cevabı kendi araştırıp bulması gerektiğini söylüyoruz. Böylelikle birkaç dakika soruları durmuş oluyor biz de rahat ediyoruz.*

Bunlara ek olacak, ailelerin yine % 22,5'i çocuklarının cevaplarını kendilerinin bulabileceği yönlendirmeler yaptıklarından bahsetmişlerdir. Örneğin, merak ettikleri konular hakkında etkinlik ya da kurslara yönlendirerek; ya da şimdi yaptıkları gibi çocuk üniversitesi gibi merkezlere göndererek, merak ettikleri konulara ve sorularının cevaplarına buralardaki uzmanlar aracılığıyla ulaşmalarını sağladıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, bir dergi, kitap ya da deney malzemesi gibi materyallere yönlendirerek meraklarının giderilmesine yardımcı olduklarını da söylemişlerdir. Bu alt kategoriye ait aile cevaplarından bazıları şu şekildedir;

*E.34 Bazen çok bizi aşan merakı oluyor. Buralarda TÜBİTAK, National Kids gibi dergilere üye olmamız bizim kurtarıcımız. Ayrıca BİLSEM' e de devam ediyor. Okulda sorularına çok kısıtlı cevaplar bulabiliyor. Ona bu diğer seçenekleri sunmamız merak ettiklerini öğrenme fırsatını verdiğini düşünüyoruz.*

*E8. Sorularını sabırla yanıtlarız. Yetmediğinde ise merak duygusunu tatmin edecek çocuk aktivitelerini araştırıyor ve katılım sağlamaya çalışıyoruz.*

*E21. Detaylı açıklıyoruz ama en çok da meraklı olduğu alanlarla ilgili kitap, dijital içerik, tiyatro, müze ve sineme gibi mecralara başvuruyoruz.*

*E16. Çocuğumuz çevresi ile çok ilgili. Soruları tükenmek bilmez bir hal almıştı. 4 yaşında tanılandı. Sorduğu sorulara cevap verdikçe verilen cevapları da kabul etmez ve cevabı da soruya dönüşür bir durumdaydı. Onu en çok merak ettiği etkinliklerin içine sokarak kendi cevaplarını bulmasını sağlamaya çalıştık.*

Görüldüğü gibi ebeveynler, çocuklarının merak duygusunu gidermek ve beslemek amacıyla çeşitli stratejiler geliştirmeye çalışmışlardır. Bunların yanı sıra, ebeveynlerin bir kısmının (%15) çocuklarının sorularına cevap verebilmek adına kendilerini geliştirmeye çalıştıklarından bahsederken, bir kısmı da çocuklarının haberinin olmadığı zamanlarda ya da onlar görmeden soruların cevaplarını internette araştırıp, cevap vermeye çalıştıklarından bahsetmişlerdir. Tüm bu olumlu destek çabalarına yönelik geliştirilen stratejilerin yanı sıra, çalışma bulguları iki ebeveynin sadece sorularını ve merak ettikleri şeyleri çocuklarından dinlediklerini ama cevap vermediklerini ve hatta diğer 2'si ise çocuklarının karmaşık sorularına cevap vermeyip, daha sonra konuşmak üzere ertelediklerini ve genelde sonrasında da unutup cevap vermediklerini belirtmişlerdir.

### **Farklı/Üst Düzey İlgi ve Yeteneklerin Geliştirilmesine Yönelik Stratejiler**

Ebeveynler üstün yetenekli çocuklarının çok farklı ve çoğu zaman üst düzey ilgi ve yetenekleri olduğunu ve bunları geliştirebilmek için ekstra çaba sarf etmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Ailelerin bu anlamda kullandıkları stratejilere ilişkin bulgular ve ilgili alt başlıklar, frekanslar ve yüzdeleri ile Tablo 2’de verilmiştir.

**Tablo 2.** Farklı/Üst Düzey İlgi ve Yeteneklerin Geliştirilmesine Yönelik Stratejiler

Alt Kategoriler	Frekans	Yüzde
İlgi/yeteneği doğrultusunda kurs, eğitimler aldırma	21	52,5
Araştırmalar, oyun, materyaller, mesleki uygulamalarla desteklemek	16	40
Kendi haline bırakmak	8	20
Daha da farklı ilgi alanları açma	2	5

Ailelerin %52,5’ inin, çocuklarının farklı/üst düzey ilgi ve yeteneklerini geliştirebilmek amacıyla çocuklarını ilgili kurslara yönlendirme ya da o konulara ilişkin eğitim aldırma yoluna başvurdukları görülmüştür. Çocuklarının üst düzey matematik, bilim, müzik, spor ya da sanat gibi alanlarında ilgi ve yetenekleri olduğunu belirten aileler, bu tarz spesifik alanlarda eğitim ya da kurs olanağı sağlayan kurum ya da kişilerle işbirliğine geçmek durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Aile verilerinden bir örnek aşağıda belirtilmiştir:

*E39. İlgisi ve yeteneği doğrultusunda ders aldırarak destekliyoruz. Mesela çok gelişmiş bir müzik kulağı olduğunu söylüyor öğretmenleri, bu yüzden piyano dersi alıyor.*

*E35. İleri kimya, fizik, bilim, deney ilgileri var. Sürekli bunlara yönelik kurslar ve etkinlikler arıyoruz şu an bilim atölyesi dersleri var, oraya gönderiyoruz.*

Kurs ve eğitimlere yönlendirmenin yanı sıra, ailelerin %40’ ı ise araştırmalar, oyun, materyaller, mesleki uygulamalarla çocuklarını desteklemekte ve yeteneklerini beslemekte olduklarını belirtmişlerdir.

*E29. Çok araştırma yapıyoruz, mesela dinozorlalar ilgili nerede ne materyal, kitap, ansiklopedi, müze ya da oyun varsa biz oradayız.*

*E4. Kitap ve dijital içerik satın alıyoruz. Biraz daha küçükken konularla ilgili oyunlar ve oyuncaklar da sunuyorduk. Coğrafyayla çok ilgili mesela. Gezdirmeye çalışıyoruz, görsel olarak gidemediği ülkelerin özelliklerini açıp kaynaklardan, haritalardan inceliyoruz.*

*E21. Yeteneklerine paralel yönde uygulanan mesleklere yönlendirerek uygulamalar yapılan ortamlarda bulunmasını sağlamaya çalışıyoruz. Mesela arkeolojiye çok ilgi duyuyor ve bu alanda mesleki uygulama yapılan yerler var, yazın oralara götürüyoruz.*

Bunlara ek olarak 2 ailenin var olan ilgi ve yetenek alanları ile yetinmediklerini ve potansiyelinin var olduğunu, bu yüzden daha da farklı ilgi alanları açmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin,

*E5. Yani mesela uzay, yıldızların hareketi falan çok ilgisini çekiyor. Bununla ilgilenen çocuk astronomi ve hatta astrolojiyi de ilgi çekici bulabilir diyoruz onu da anlatıyoruz ya da*



*kaynaklardan okumasını istiyoruz. Dinozor ve ejderhaları çok merak ediyor biz ona tüm hayvan belgesellerini videolarını izletiyoruz belki orada başka bir hayvan da ilgisini çeker öğrenmek ister diye.*

Diğer taraftan, alilerin %20' si, çocuklarının ilgi ve yeteneklerini sadece gözlemledikleri ve ısrarcı davranmadıkları, çocuklarını kendi yoluna bulması için kendi haline bıraktıklarını belirtmişlerdir. Örneğin,

*E25. Sadece istediği zaman o konularda sohbet ediyoruz. Ekstra bir şey yapmıyoruz, zamanla kendi yolunu bulacaktır.*

### **Güçlü hafıza ve bilgelik durumlarına yönelik stratejiler**

Ebeveynlerin, çocuklarının kusursuz bellek diye adlandırdıkları güçlü hafızaları ve buna bağlı olarak ısrarcı olma durumlarına yönelik geliştirdikleri stratejilere ait alt kategoriler; frekansları ve yüzdeleri ile Tablo 3'te verilmiştir.

**Tablo 3.** Güçlü Hafıza ve Bilgelik Durumlarına Yönelik Stratejiler

<b>Alt Kategoriler</b>	<b>Frekans</b>	<b>Yüzde</b>
Güçlü hafızadan fayda sağlayabileceği fırsatlar sunma	29	72,5
Israr ettiği durumlarda mantıklı açıklama getirip ikna etmeye çalışma	13	32,5
Konuşmalarımıza ve verdiğimiz sözlere dikkat etme	12	30
Israrında haklıysa kabullenme	10	25
Israr ettiğinde konuyu değiştirme, dikkatini başka yöne çekme	3	7,5
Uzman yardımı alma	2	5

Güçlü hafıza ve bilgelik durumlarına yönelik stratejiler kategorisinde, ailelerin büyük çoğunluğu (%72,5), kendilerince çocuklarına bu güçlü hafızadan faydalanabilecekleri fırsatlara sunmaya çalıştıklarından bahsetmişlerdir.

*E15. Çok güçlü hafızası var o yüzden mental aritmetik menar kurslarına, hafıza ve hızlı okuma kurslarına falan gönderiyoruz.*

*E27. Hiçbir şeyi unutmuyor, bu yüzden bir sürü kitap kaynak alıyoruz. Her öğrendiği yanına kalıyor, unutmuyor nasıl olsa diye. Bu hafızayı değerlendirmek istiyoruz o yüzden sürekli arayış içerisindeyiz.*

Ayrıca ailelerin bir kısmı, güçlü hafızlarından dolayı verilen sözleri ve olayları unutmadıklarından; bu sebeple de çocuklarının zaman zaman çok ısrarcı olduklarından bahsetmişlerdir. Bu sebeple, ailelerin %32,5 kadarı bu durumlarla karşılaştıklarında olabildiğince mantıklı açıklamalar getirip çocuklarını ikna etmeye çalıştıklarını ifade ederken %30' u ise çocuklarının söylenenleri unutmadığı için konuşmalarına ve verdikleri sözlere çok dikkat etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi, ailelerin bir çoğu, çocuklarının güçlü hafızası sebebiyle

söyledikleri çoğu şeyi detaylarıyla hatırladıklarını ve onlara karşı adil davranmak istedikleri için de tutamayacakları sözleri vermemek ve yanlış bilgi vermekten kaçındıklarını belirtmişlerdir. Örneğin,

*E17. 3-4 yaşından itibaren sürekli sorular soruyor ve verdiğimiz cevapları hiç unutmuyordu. Biz de olabildiğimizce faydalı ve doğru bilgiler öğrenip, verdiğimiz sözlere uymaya özen gösteriyoruz.*

*E12. Ona aktardığım bilgilerin doğru olmasına dikkat ederim, ilişkimizin zedelenmemesi için asla yalan söylemem çünkü asla unutmuyor.*

Ayrıca, güçlü hafızadan dolayı bir konuda çok ısrarcı oldukları durumlarda ailelerin %25' inin çocuklarının ısrarlarının arkasındaki açıklamaları ve mantığı dinleyip, eğer haklılarsa kabullendiklerini belirtirken, ailelerden 3' ü de ısrar etme durumunda dikkatini başka yöne çekerek konuyu değiştirmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu alt kategorilere ilişkin ebeveyn söylemlerinden bazı örnekler aşağıda sunulmuştur,

*E8. Bazen şöyle oluyor mesela bir şey istemiş ve ben de yazın yaparız demişim ya da hafta sonu yaparız demişim. Unutmuyor, sonra o zaman geldiğinde çok diretiyor, ama böyle söylemiştin diye. Yapabileceğim bir şeyse ve diretmesinde haklıysa yapmaya çalışıyorum. Biraz da yapmak zorunda kalıyorum, unutturmak çok zor.*

*E9. Çok ısrar ederse dikkatini başka bir yöne çekmeye çalışıyorum, ilgisini çekecek başka bir şey öneriyorum. Her dediği olmaz yani sonuçta. Ama yine de onun için en doğrusu neyse onu yaparız.*

Son olarak, ailelerden ikisi, çocuğunun mükemmel bellek özelliğinden dolayı hiçbir şeyi unutmadıkları ve ısrarcı olması durumuna yönelik uzman desteği aldıklarını belirtmişlerdir.

*E1. Bu konuda uzman yardımı alıyorum açıkçası. Çünkü bir dönem çok inatçı ve ısrarcıydı gerçekten, şimdi yavaş yavaş yendik bunları. Ben de kendimi geliştirdim, yapamayacağım şeyleri yaparız falan demiyorum artık. Sadece bu da değil, bazen unuttuğum şeyler de oluyor. Her şey değilse de bazen unutturamadığım olumsuz deneyimleri oluyor ve aşmak çok zor oluyor, bu konuda da destek almamız bize iyi geliyor.*

### **Aşırı Hassasiyet/Duyarlılık Durumlarına Yönelik Stratejiler**

Ebeveynlerin, çocuklarının aşırı duyarlı olma durumlarına yönelik stratejilerine yönelik geliştirdikleri stratejilere ait alt kategoriler, oluşturulan bu alt grupların frekans ve yüzdeleri Tablo 4'de verilmiştir.

**Tablo 4.** Aşırı Hassasiyet/Duyarlılık Durumlarına Yönelik Stratejiler

Alt kategoriler	Frekans	Yüzde
Denge kurmasına yardımcı olma	28	70
Duyarlılığı herkesten göremeyeceğini anlatma	6	15
Çok fazla üzerinde durmama	2	5
Müdahale gerekiyorsa ortam değiştirme	2	5
Destek alma	2	5

Araştırma sürecine dâhil olan ailelerin büyük bir çoğunluğu %70' i, aşırı duyarlı çocuklarına yönelik sıklıkla çocuklarının duyarlılığını hafifleterek denge kurmaya veya bu tür durumları aşmalarına destek olmaya çalıştıkları belirtmişlerdir. Ailelerin, çocuklarına açıklamalar yaparak, kendi tecrübelerini aktararak durumun normalliğini aktarmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin ebeveynler bu durumu şu şekilde açıklamaktadırlar;

*E5. Çok duyarlı, hatta hassas olduğu durumlarda bazen öfke duyuyor. Duyarlı olduğu konuyu örtbas etmeyip konuşuyoruz. Üzerine bir şeyler okuyup izleme imkânı varsa yapıyoruz.*

*E28. Aşırı duyarlılığı biz de aşamıyoruz. Mümkün olduğunca açıklamasını yapıp rahatlatmaya çalışarak durumun normalliğini anlatıyoruz.*

Ebeveynlerin bir kısmı ise çocuklarının bu aşırı hassas ve duyarlı olma durumlarından endişe duyduklarını ve bu yüzden onlara duyarlılıklarının herkes tarafından görülemeyeceğini ve üzülebileceğini anlatmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

*E3. Mesela sokak hayvanları, evsizler, adaletsizlikler, çevre sorunları ... Bu gibi konularda çok duyarlı ve kafasına takıyor, sürekli onları düşünüyor. Arkadaşlık ilişkilerinde de öyle. Ama biz ona sürekli herkesin kendisi gibi duyarlı olmadığını ve bu yüzden onu çok üzebileceklerini anlatmaya çalışıyoruz. Hayat böyle çünkü, üzülmesi yerine alışması lazım.*

Ailelerden birkaçı da çok duyarlı olduğu durumlarda gerektiğinde ortam değiştirme, ya da destek alma, üzerinde fazla durmama gibi stratejiler kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu ailelerden biri psikolojik destek aldıklarından diğeri ise meditasyon desteği adlıklarından bahsetmişlerdir. Ayrıca ailelerden 2'si bu durumu çok fazla önemsediklerini ve üzerinde durmadıklarını ifade etmişlerdir.

*E8. Çevreye ve insana duyarlı ancak negatif olaylara da çok duyarlı. Aşamadığımız için destek almak zorunda kalıyoruz.*

*E29. Duyarlı olduğu konularda acil müdahalemiz gerekiyorsa (korku, endişe) hemen sakinleşmesini sağlarız. Sakinleşmesi için ortam değişmesi gerekiyorsa bekleyip gerektiğinde bunu ona hemen söyleyip eyleme geçeriz. Bizim de geçmişte yaşadığımız tecrübelerimizi onunla paylaşır ve duyarlılığının değişimini gözlemleriz. Bir gelişme olmazsa uzmandan yardım alıyoruz.*

*E17. Çok duyarlı bu yüzden bu enerjisini meditasyonla olumlamaya çalışıyoruz.*

### **Sosyal İlişkilerine Yönelik Stratejiler**

Çalışmaya katılan ebeveynler, çocuklarının sosyal ilişkileri anlamında da diğer çocuklardan farklılaştıklarını, yaşlılarıyla zaman zaman ilişki kurmakta zorlandıklarını hata yetişkinliklerle vaki geçirmekten daha çok keyif aldıklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple, özel yetenekli çocuklarının sosyal ilişkilerine yönelik stratejilerine yönelik alt kategoriler;, frekanslar ve yüzdeler ile Tablo 5’de verilmiştir.

**Tablo 5.** Sosyal İlişkilerine Yönelik Stratejiler

<b>Alt Gruplar</b>	<b>Frekans</b>	<b>Yüzde</b>
Yaşlılarıyla sosyalleşebileceği ortamlara yönlendirme	30	75
Yetişkinlerle iletişim kurmasını destekleme	11	27,5
Kendisi gibi çocuklarla tanışmasını sağlama	7	17,5
Sosyalleşebilmesi için sosyal medyadan uzak tutma	3	7,5
Destek alma	3	7,5
Kendi halinde kalmak istiyorsa saygı duyma	2	5
Yetişkinlerin farklılıkları olduğunu anlatma	2	5

Araştırma sürecine dâhil olan ailelerin %75’inin, çocuklarını yaşlıları ile vakit geçirebilecekleri ortamlara yönlendirmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Örneğin çocuklarının sokağa çıkıp yaşlılarıyla oyunlar oynamasına izin verdiklerinden ya da ilgi alanlarına uygun sosyal faaliyetlere yönlendirerek grup çalışmalarıyla sosyal etkileşimlerini arttırmalarından ve bu ortamlarda yaşlılarıyla kaynaşmalarını amaçladıklarından bahsetmişlerdir. Örneğin,

*E8. Arkadaş çevresi ve arkadaş edinmekte bazı problemlerimiz var bu yüzden yaşlıları ile vakit geçirebileceği, sosyalleşebileceği aktivitelere yönlendirmeye çalışıyoruz. Bu yüzden voleybola gönderiyoruz mesela.*

*E30. Bol bol sokakta oynamasını istiyorum. Ayrıca drama ile açılacağını düşünüyorum o yüzden de dramaya yazdırdık.*

Bunlara ek olarak, ailelerin bir kısmı çocuklarının yaşlılarıyla değil de yetişkinlerle ya kendinden daha büyüklerle iletişim kurmayı tercih etme durumlarına yönelik görüşlerini aktarmışlardır. Bu bağlamda, ailelerin %27,5 kadarı, çocuğunun daha çok yetişkinlerle sosyal etkileşimde bulunduğunu ve çocukları mutlu ise yetişkinlerle olan arkadaşlıklarına yönelik bir endişe yaşamadıklarını ve müdahale etmediklerini; hatta gözlem altında olmak üzere bu etkileşimi desteklediklerini belirtmişlerdir. Bir ebeveyn bu durumu şu şekilde ifade etmiştir;

*E2. Kendinden büyüklerle zaman geçirmekten daha çok keyif alıyor. Yaşlılarını çocuksu buluyor ve yaşlılarının onu anlamadığını, anlattığı konuları bilmediklerini hatta ilgilenmediklerini söylüyor. Bu yüzden, ben de yetişkinlerle iletişim kurmasında bir sakınca görmüyorum. Bence buda bir sosyal etkileşim.*

Ayrıca ailelerin %16.67'si çocuklarının sosyal çevrelerinin içinde özellikle kendisi gibi özel olan çocukların bulunmasını tercih ettiklerini, bu sebeple de bu tarz çocuklarla tanıştırmaya ve onlarla etkinlikler yaptırmaya çalıştıklarını söylemişlerdir.

*E7. Biz aslında onu daha çok anlayabilecek olan, kendisi gibi özel çocuklarla bir arada olmasını istiyoruz. Onlarla çok daha mutlu olacağını ve birbirlerini anladıklarını düşünüyoruz. Bu yüzden zaten çocuk üniversitesine katılımını sağladık.*

Ek olarak, ailelerin %7,5'u çocuklarının sosyalleşebilmesi için sosyal medyadan mümkün olduğunca uzak durmasının öneminden bahsederken yine aynı oranda ebeveyn, çocuklarının sosyal ilişkilerini artırabilmek adına uzman desteği aldıklarından bahsetmişlerdir. Diğer tarafta, ailelerin 2' si çocuklarının yetişkinlerle ya da kendinden büyüklerle arkadaşlık etmelerinden rahatsız olduklarını ya da bu durumun onlara zarar verebileceğinden endişelendiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin 2' si ise, sosyal etkileşim bakımından çocuklarına yönelik hiçbir strateji kullanmadıklarını, yalnız kalma ihtiyaçlarının ve tercihlerinin doğal olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ebeveyn söylemlerinden bazı örnekler aşağıdaki gibidir;

*E26. Uzak tutabildiğim kadar sosyal medyadan uzak tutmak istiyorum çünkü sosyal medya tüm sosyal etkileşimi sıfırlıyor ve çocukları kendi içine kapanık hale getiriyor.*

*E36. Kendinden büyüklerle sosyal etkileşime girmesini çok sevmiyorum ve ona yetişkinlerin ya da genç ergenlerin farklı ihtiyaçları, günlük rutinleri ve eğlence şekilleri olduğunu anlatmaya çalışıyorum.*

*E11. Kendi halinde kalmaktan mutlu oluyor ben de ona sosyal ol falan diye hiç baskı yapmıyorum. Bazı insanlar kendi halinde kalmaktan mutlu olabilir sonuçta o da böyle bir birey.*

### **Çalışma Disiplinini Sağlamaya Yönelik Stratejiler**

Ebeveynlerin, çocuklarının çalışma disiplinini sağlamaya yönelik stratejilerine yönelik elde edilen bulgulara ilişkin alt kategorilere ait frekanslar ve yüzdeler Tablo 6'de verilmiştir.

**Tablo 6.** Çalışma Disiplinini Sağlamaya Yönelik Stratejiler

<b>Alt kategoriler</b>	<b>Frekans</b>	<b>Yüzde</b>
Çalışmaya motive etmek	14	35
Çocuğun kendi çalışma disiplinine saygı duymak	12	30
Kurallar koymak	7	17,5
Benzer sorumluluklar vererek çalışma alışkanlığı kazandırmak	5	12,5
Örnek olmak	3	7,5

Görüldüğü üzere ailelerin çocuklarının çalışma alışkanlıklarına yönelik stratejilerinden bahsederken en sık kullanılan strateji (%35) çocuğunun ders çalışması bakımından zorluklar

yaşadığından bahsedip, onu çalışmaya motive edecek ve ilgisini çekebilecek yöntemler sunmaya çalıştıklarına ilişkin görüşleri içermektedir. Örneğin,

*E17. Ekstra çalışmak yada ödev yaptırmak çok zor. Sürekli çeşitli ödüller vermek, yada ilgisini ödevle çekmeye çalışmak zorunda kalıyoruz.*

*E3. Bazen gerçekten çok zorlanıyorum ödevle ilgili ilginç videolar falan izletip dikkatini çekip hatta biraz kandırıp ödevle ilgilemesini sağlıyorum.*

*E10. Etrafında çok uyaran olmayan bir yer seçiyoruz çalışabilmesi için. Sonra çalışma süresini belli aralar vererek, sevdiği dersten başlayarak, bunun alışkanlık haline getirecek bir etkinlikmiş gibi motivasyonunu artırmaya çalışıyoruz. Arada övgülerle ders yapmayı alışkanlık haline getiriyoruz.*

Ailelerin yine önemli bir çoğunluğu (%30) çocuklarının çalışmasıyla ilgili bir sorun yaşamadığını ve bu yüzden de çocuğunun kendi disiplinine saygı duyduklarını belirtmişlerdir. Hatta bu velilerden bazıları çocuğun alışma alışkanlığına mutlaka saygı duyulması ve çocuğa kesinlikle müdahale edilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Diğer taraftan, ailelerin %17,5 lık bir kısmı da çalışma disiplini kazandırmak adına kurallar koyduklarını yani bu anlamda prensipli ve kararlı davranma stratejisini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu söylemlerden bir örnek;

*E4. Çocuğumun kurallar ve sınırlamalarla kendini daha güvende hissettiğini düşünüyorum, ayrıca bunun çok daha verimli olduğunu da görüyorum. Bu yüzden bizim evimizde kurallar var; ödev, çalışma saatleri gibi. Bu düzen, prensip ve kararlılığımız olmazsa kendi kendine çalışmaya başlaması çok zor oluyor.*

Ailelerin %12,5 kadarı, çocuklarında çalışma disiplini kazandırabilmek için onlara benzer, küçük sorumluluklar vermeyi, bu yolla kendi düzenini oturtmayı ve çalışma disiplinini şekillendirmesini amaçladıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin,

*E 27. Aslında bütün sorun bence sorumluluk almasını öğretmek ve çocuğumun sorumlu olduğu bir görevi, bu ödev de olabilir, varsa, her şeyiyle kendisinin sonuçlarına katlanacağını öğretmek. Biz yzünden sürekli farklı sorumluluklar vererek onu alıştıyoruz. Böyle alıştıkça ve kendi yaşadıkça, kendi ne zaman çalışması gerektiğini ne zaman doğru ne zaman yanlış yapacağını bulacaktır.*

3 aile ise, çocuklarının bu disiplini kazanabilmesinde ailenin kendi davranışlarının önemli ve örnek rol model olacağı hakkında fikirlerini aşağıdaki örnekte olduğu gibi belirtmişlerdir;

*E29. Çalışma düzenin nasıl olduğunu öğretebilmek diye bir şey yok bence, çocuk ailenin yansımasıdır bizden ne görüyorsa alışkanlıkları da odur. O çok küçük yaşlardan beri biz de onunla birlikte çalışıyoruz, yani biz zaten evde çalışması gereken ebeveynleriz. Akşam yemekten*

*sonra biraz dinlenir sonrasında hepimiz kendi çalışma ortalarımızda çalışmamıza doneriz.  
Bence biz örnek olma stratejisini kullanıyoruz bu durumda.*

## SONUÇ

Bu araştırmada, özel yetenekli çocukların anne ve babalarının, özel yetenekli çocuklarının sosyal-bilişsel-duygusal farklılıklarına yönelik yaşadıkları güçlükler ve bunlara yönelik kullandıkları stratejileri incelenmiştir. Çalışma bulguları bu stratejilerin; merak duygusuna yönelik stratejiler, güçlü hafıza ve bilgelik durumlarına yönelik stratejiler, sosyal ilişkilere yönelik stratejiler, aşırı hassasiyet/duyarlılık durumlarına yönelik stratejiler, farklı/st düzey ilgi ve yeteneklerine yönelik stratejiler ve çalışma disiplini sağlamaya yönelik stratejiler olmak üzere 6 kategori altında toplandığı görülmüştür. Özel yetenekli çocuğa sahip aileler araştırma kapsamında belirtmiş oldukları strateji ve öneriler dışında çocukları ile ilgili çeşitli tutumlar sergileyebilirler. Aileler, stn yetenekli öğrencilerin gelişimi noktasında çok önemli göreve sahip olup, onların mükemmeliyetçi, ilgisiz veya aşırı ilgi gösteren tutumlar sergilemeleri özel yetenekli çocuğun gelişiminde olumsuz etkilere dahi sahip olabilmektedir (Baykoç, 2014). Ailelerin zel yetenekli çocukları etkilediği gibi, özel yetenekli çocuğa sahip olmak da aile yapısını, aile üyelerinin ilişkilerini etkileyebilmektedir. Özel yetenekli çocuğa sahip olmak aileler için heyecan verici olduğu kadar ailelerin bazı konularda zorlanmalarına da neden olabilmektedir. Araştırmalar stn yetenekli çocukların ailelerinin ebeveynlik konusunda yardıma ihtiyaçları olduğunu göstermektedir (Dangel & Walker, 1991; Huff, Houskamp, Watkins, Stanton & Tavegia2005; Morawska & Sanders, 2009a; Silverman, 1993; Strom, Johnson, Strom ve Strom, 1992).

Ailelerin, çocuklarının farklılaşan özelliklerinden dolayı zaman zaman baş etmekte zorlandıkları durumlara karşı kendilerinin geliştirdikleri stratejiler bulunmaktadır. Bu kapsamda bu stratejileri ortaya çıkarmak için araştırma sürecine katılan ailelerden bazı durumlara ilişkin görüşleri istenmiştir. Bu görülerin, Karakuş'un (2010) alışma bulguları olan ailelerin; çocukların soruları, iletişim becerileri, çalışma alışkanlıkları ve farklılaşan ilgi yetenek ve özellikleri karşısında yaşadıkları güçlüklere oldukça paralel olarak, ailelerin yaşadıkları güçlükler karşısında kullandıkları stratejiler ortaya konmuştur.

Bunlardan ilki özel yetenekli öğrencilerin merak duyduklarına yönelik kullandıkları stratejiler ile ilgilidir. Aileler, zel yetenekli çocuklarının yoğun meraklarının olması ve buna bağlı olarak çok fazla soru sordukların, bu soruların bilgiyi derinlemesine öğrenmeye yönelik olarak "neden?", "nasıl?", "niçin?" soruları biçiminde ve çok çeşitli konulara yönelik olduğunu belirtmişlerdir. Aileler zel yetenekli çocukların meraklarını sordukları sorular karşısında;

- Sabırla bildiği her konuda cevap vermeye alışma,
- Yetersiz olunan durumlarda araştırmalarla cevabı birlikte bulmaya çalışmak

- Merak ettikleri üzerinde soru-cevap şeklinde konuşmaya çalışmak
- Merak ettiği konular hakkında araştırma yapması için teşvik etmek
- Cevaplarını kendi bulabileceği etkinlik/kurs/materyale yönlendirmek; yani çocuğun sorduğu sorulara yönelik bu tarz etkinliklere katılarak sorularına cevap bulmasını sağlamak.
- Ebeveynin kendilerini geliştirmeye çalışmak
- Hatta çocuk karşısında yetersizlik duygusu yaşamamak için, çocuğun sorduğu sorular üzerinde o görmeden internetten araştırma yapıp cevapları çocuğa uygun bir biçimde iletmek.
- Sorularına sonra cevap vereceğini söyleyip, cevap vermeyi ertelemek ve daha sonra konuşmayı teklif etmek.
- Sadece sorularını ve merak ettiklerini dinlemek ve cevap verememek

Bu durum Levent (2013) tarafından da ifade edildiği gibi, özel yetenekli çocukların diğer akranlarından fazla bilgiye sahip olma, çok soru sorma ve bildiklerini sözle anlatma istekleri, bazen öğretmen, anne-baba ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde zorluklara sebep olabilmektedir (Levent, 2013). Hatta bazı ebeveynlerin, özel yetenekli çocuklarının birçok sorusuna cevap veremedikleri ve çoğunlukla bu durum karşısında kendilerini çaresiz hissettikleri bilinmektedir (Çamdeviren, 2014). Ayrıca, Salem (2018), özel yetenekli öğrencilerin farklı düşünebildiklerini ve sordukları sorularla çevrelere 'tuhaf' ve 'çılđın' gelebildiklerini savunmaktadır. Bu nedenle özel yetenekli çocukların soru sorma ve alışılmadık fikirleri ifade etme özgürlüğüne nasıl izin vermeleri gerektiğinin öğretilmesi gerektiğini söylemektedir. Görüldüğü gibi, bu araştırma sürecine katılan ebeveynler de çocuklarının sordukları sorular karşısında yaşadıkları güçlükler ve hatta zaman zaman hissettikleri çaresizliklerden bahsetmiş ve bu durumlar karşısında geliştirdikleri stratejileri dile getirmişlerdir. Aileler tarafından çocuklarının, öğretilenin ötesine geçerek araştırıcı ve bazen sonu gelmeyen sorular sormaları yaşıtılarından ayırt eden davranış biçimi olarak görülmekte ve bu durum da, zaman zaman anne ve baba gibi yetişkinler için sıkıntılı bir hal alabilmektedir. Bu sebeple, ailelerin çocuklarının bu yoğun merak duygusunu giderebilmek adına olabildiğince geniş araştırma ve bilgiye ulaşma olanakları sunma yolundaki stratejilere başvurdukları görülmektedir.

Benzer şekilde, özel yetenekli öğrenciler yaşıtılarına oranla farklı ve ileri seviyelerde ilgi ve yetenek alanlarında da sahiptir ve bu durum zaman zaman öğretmenlerinin ve ailelerinin çocuklara yetebilmek adına ekstra çaba harcamalarını gerektirir (Baykç, 2014). Karakuş'un çalışmasında da bahsedildiği gibi; farklı ilgi ve yetenek alanları, özel yetenekli öğrencilerin ailelerinin karşılaştıkları güçlüklerden biridir ve bu çalışma bulgularında ailelerin aşağıdaki özetlenen stratejileri kullandıkları görülmüştür;



- İlgi/yeteneği doğrultusunda kurs, eğitimler aldırılmak
- Araştırmalar, oyun, materyaller, mesleki uygulamalarla desteklemek
- Kendi haline bırakılmak
- Daha da farklı ilgi alanları açılmak

Farklı/Üst düzey ilgi ve yeteneklerine ek olarak, özel yetenekli çocukların gördükleri ya da duydukları bir şeyi kısa sürede öğrenebilmeleri ve uzun süre belleklerinde muhafaza edebilmeleri de aileler için bazı güçlükleri ortaya çıkarabilmektedir (Akkanat, 2004; Ataman, 2009; Ataman, 2008; Çağlar, 2004; Levent, 2013; Özbay, 2013; Suveren, 2006). Özel yetenekli öğrencilerin güçlü bellekleri kendilerine verilen sözleri unutmalarına neden olmaktadır. Eğer bu öğrencilere bir söz verilmiş ya da bir ödül vaat edilmişse ve bunu hak ettiği halde elde edememişse ilgili kişiye olan güvenini kaybedebilir. Bu durum zaman zaman aileler için sıkıntılı durumlara yol açabilmektedir. Ailelerin bu tür durumlar karşısında en sık olarak başvurdukları stratejiler şu şekilde özetlenebilir:

- Güçlü hafızadan fayda sağlayabileceği fırsatlar sunılmak
- Israr ettiği durumlarda mantıklı açıklamalarla ikna etmeye çalışılmak
- Konuşmalara ve verilen sözlere dikkat etmek
- Israrında haklıysa kabullenilmek
- Israr ettiğinde konuyu değiştirmek, dikkatini başka yöne çekilmek
- Uzman yardımı almak

Bulgulardan da görüldüğü gibi güçlü hafıza ve bilgelik durumlarına yönelik stratejiler genel anlamda, gördükleri ya da duydukları bir şeyi kısa sürede öğrenebilmekte ve uzun süre belleklerinde muhafaza edebilmekte olan özel yetenekli çocuklara karşın verilen sözlere, vaatlere dikkat etmek, adil olmak ve bu durumdan fayda sağlayabileceği olanaklar sunmak olarak ortaya çıkarılmış ve bu stratejiler çocukların güvenini ve potansiyellerini kaybetmemek adına önemli bulunmuştur. Alilerden bir kısmının da ısrar etme durumunda haklıysa kabul etmelerinden ya da ısrar ettiği konuyu değiştirerek dikkatini başka yöne çekmeye çalıştıklarından, bir kısmı da bu anlamda kendilerine yardım edeceği düşüncesiyle uzman desteği aldıklarından bahsetmişlerdir.

Bunlara ek olarak, özel yetenekli çocuklar aşırı duyarlı olma eğilimindedirler. Hatta bu çocuklar, çevresindeki kişiler tarafından farklı algıladıklarından dolayı genellikle yanlış anlaşılabilirler. Örneğin enerjik olmaları hiperaktivite rahatsızlığı, kararlı olmaları inatçılık, fazla sorgulamaları asilik ve aşırı duyarlı olmaları da olgunlaşmamışlık olarak değerlendirilir (Daniels & Piechowski, 2009). Özel yetenekli çocuklar normal öğrencilere göre duygusal olarak daha duyarlı, yoğun ve karşılık veren olarak tanımlanmaktadır (Clark, 1997). Bazı yazarlar gelişmiş öğrenmeye neden olan beyin yapısının daha yüksek duygusallığa da yol açtığını savunmaktadırlar. Bu durum

aileleri de fazlası ile zorlamaktadır. Ailelerin, çocuklarının aşırı duyarlılıkları karşısında geliştirmiş oldukları stratejiler araştırma sonuçlarına göre şu şekilde özetlenebilir:

- Duyarlılığını hafifleterek denge kurmasına/aşmasına yardımcı olmaya çalışmak
- Herkesin aynı duyarlılığa sahip olamayacağını ve bu durumun onu zaman zaman sıkıntıya düşürebileceğini anlatmak
- Zaman zaman, özellikle müdahale gereken durumlarda ortam değiştirme ya da çocuğun rahatlayabileceği ortamları tercih etmek,
- Uzman desteği, meditasyon gibi araçlardan yardım almak
- Üzerinde durmamak

Gelişimlerdeki hızlı seyir sebebiyle yaşamlarında ve etraflarında gelişen her türlü durumu aşırı duyarlılıkla algılayan bu gruptaki çocukların ruhsal açıdan zorlanmalarını önlemek adına sosyal-duygusal açıdan desteklenmeleri önemlidir. Özellikle ailelerin bu tür durumlarla nasıl baş etmeleri yönünde destek almaları gerekebilir. Ayrıca bu çocuklar, aşırı mükemmeliyetçilikle başarılı olma arasındaki farkı kavrayamadıkları için kendisine rahatsız edici düşünceler geliştirmekte ve strese sokmakta bu durum da ilerlemesini veya başarılı olmasını engellemektedir (Gür, 2011). Çocuğun çevresindeki kişiler özel yetenekli çocuğu, uyumsuz, aşırı bilmiş, ısrarcı bir kişi olarak gözlemleyip yorum yapabilir. Böyle bir durumda anne ve baba bir yandan çocuklarının çevre tarafından dışlanmasını istemeyip çocuklarını korumaya çalışırken, bir yandan da çocuklarını çevreye adapte etmeye çalışır (Çamdeviren, 2014).

Bu bağlamda, özel potansiyelli çocukların; iletişim becerileri ve akranlarıyla ilişkilerinde güçlüklerle karşılaşabildiği belirtilmiştir. Ayrıca, bu çocukların kendinden yaşça büyük ve benzer seviyedeki kişilerle iletişim halinde olmayı tercih etme ve mükemmeliyetçi olduklarından arkadaş edinmekte ya da kurdukları arkadaşlıkları sürdürmekte sorun yaşadıkları da ifade edilmiştir. Bu çocukların, kendinden yaşça büyüklerle, hatta yetişkinlerle arkadaşlığı etme tercih etme sebebi çocuğun zihinsel anlamda karşılık bulabileceği ve bilgisine karşılık alarak gelişebileceği bir arkadaşlık kurma isteğidir (Baykoç, 2014). Bu tercih bazen, çocuğun sahip olduğu özelliklerinden dolayı akranları tarafından dışlanması durumunda da ortaya çıkabilmektedir (Delisle, 2006). Bu bağlamalarda, ailelerin çocuklarının sosyal ilişkilerinde yaşadıkları sorunlara ilişkin geliştirdikleri stratejiler ise şu şekilde özetlenebilir;

- Yaşlılarıyla sosyalleşebileceği ortamlara yönlendirme
- Yetişkinlerle iletişim kurmasını destekleme
- Kendisi gibi diğer çocuklarla tanışmasını sağlama
- Sosyalleşebilmesi için sosyal medyadan uzak tutma

- Destek alma
- Kendi halinde kalmak istiyorsa saygı duyma
- Yetişkinlerin farklılıkları olduğunu anlatma

Son olarak, çalışma bulguları üstün yetenekli öğrencilerin alilerin çalışma disiplinini sağlamaya yönelik;

- Çalışmaya motive etmek
- Çocuğun kendi çalışma disiplinine saygı duymak
- Kurallar koymak
- Benzer sorumluluklar vererek çalışma alışkanlığı kazandırmak
- rnek olmak

gibi stratejiler geliştirdikleri görülmektedir. Çalışma alışkanlıkları, çalışma süreleri ve disiplinleri bakımından da diğer çocuklardan farklı özellikler gösteren özel yetenekli ocuklar (Baykoç, 2014) için bu anlamda da ailelerin farklılaşan, destekleyici ve yol gösterici stratejiler geliştirdikleri görülmüştür.

Kuramlar ve araştırmalar çerçevesinde değerlendirilen bütün bu farklı algılama ve üstün bilişsel özellikler, özel yetenekli çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal açıdan farklı ihtiyaçlara gereksinim duyduklarını ve bu bağlamda ailelere de güçlükler getirdiğini göstermektedir. Bu gruptaki çocukların sadece bilişsel değil, sosyal ve duygusal özellikleri de ihtiyaçları da normal gelişim gösteren akranlara göre daha yoğundur (Ersoy ve Deniz, 2016). Ayrıca, gelişimin bazı alanlarda hızlı ilerlemesi, özel yetenekli çocuklarda karmaşık düşünce ve duygular ile yetersizlik hissine sebep olabilmektedir. Bilişsel işlevler yoğun bir şekilde gelişirken duygusal işlevler bunları yakalamakta zorlanabilmekte ve bu da çocuklarda içsel çatışmaların yaşanmasına zemin hazırlayabilmektedir (Schuler, 2003). Bu kapsamda ebeveynlerin çocuklarının sosyal, duygusal ve bilişsel yeteneklerini desteklemesi ve var olan yeteneklerini geliştirmeye çalışmaları çok önemlidir.

## **neriler**

Görüldüğü üzere pek çok aile, üstün yetenekli çocukları ile yaşadıkları süreci kolaylaştırmak ve onlara destek verebilmek adına st düzey bir performans göstermeye çalışmaktadır. Fakat benimsedikleri stratejiler zaman zaman yetersiz kalmakta ve ebeveynler çaresizliğe düşmektedir. Bu nedenle özel yetenekli çocuklarımızın ailelerine süreç içerisinde farklılaşan ihtiyaçlarına cevap verecek rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmaları mutlaka gerekli birimler tarafından yürütülmelidir. Çocukların kendi ilgi alanlarına yönelik eğitim alabilecekleri fırsatların yaratılması da ailelerin çocuklarını yönlendirebilecek zengin olanakları bulması bakımından önemli ve gereklidir. Çocukların ihtiyaç duydukları ve ailelerin baş etmekte zorlandığı bir çok sosyal ve bilişsel ihtiyacı eğitim ortamlarında karşılayabilmeleri; sorularına cevap bulabilmeleri adına önemlidir. Bu sebeple,

özellikle özel yetenekli çocuklar için ek programların geliştirilmesi; ve bu programların mutlaka öğrenci merkezli, disiplinler arası, modüler yapıda; öğrencilerin yaratıcılığını, sorunlara farklı yaklaşımlarla çözüm bulma becerilerini ve tasarım odaklı düşünme becerilerini geliştirecek ve yetişkinlik dönemlerindeki şartlara hazırlayacak nitelikte bireyselleştirilerek hazırlanması gerekmektedir. En önemlisi ailelerin, öğretmenlerin ve diğer yetişkinlerin özel yetenekli çocukların geçtikleri aşamalarda bilinçli bir biçimde yanlarında olması gerekmektedir. Bu çalışma, özel yetenekli çocukların ailelerinin kendi çocuklarında var olan durumlara yönelik olarak geliştirdikleri stratejilerin sunulması bakımından alana katkıda bulunmaktadır. Çalışma bulguları çocuk üniversitesine devam eden özel yetenekli çocukların aileleri ile sınırlı kalmaktadır. Çalışma bulgularının genellenebilmesi için, benzer çalışmaların, farklı örneklem ve nicel çalışmalar eşliğinde ortaya çıkarılması önerilebilir.

### KAYNAKÇA

- Akarsu, F. (2001). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Eduser Yayınları.
- Akkanat, H. (2004). Üstün veya özel yetenekliler. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili.(Haz.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı içinde*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Ataman, A. (Ed.). (2009). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. (7.Baskı) Ankara: Gündüz
- Ataman, A. B. (2008). *Üstün Yetenekli çocuklarda aile ortamının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi: İstanbul BİLSEM örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ballam, N., & Sturgess, A. (2019). Meeting the needs of gifted learners who just don't'fit': Parent perspectives. *Australasian Journal of Gifted Education*, 28(2), 6.
- Baykoç, Necate. 2014. *Üstün Yetenek Gelişimleri ve Eğitimleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bildiren, A. (2018). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Pegem Yayınları
- Bloom, B. S. (1982). The role of gifts and markers in the development of talent. *Exceptional Children*, 48(6), 510-521.
- Clark, B. (1997). Social ideologies and gifted education in today's schools. *Peabody Journal of Education*, 72(3-4), 81-100.
- Clark, B. (2002). *Growing up gifted: Developing the potential of children at home and at school* (6th ed.). NJ: Merrill-Prentice Hall.
- Çağlar, D. (2004) Üstün zekâlı çocukların özellikleri. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili.(Haz.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı içinde*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çamdeviren, Ş. (2014). *Bilim ve sanat merkezine (BİLSEM) devam eden üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler (Sakarya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Dangel, H. L., & Walker, J. J. (1991). An assessment of the needs of parents of gifted students for parent education programs. *Roepers Review*, 14, 40-41.

- Daniels, S., & Piechowski, M. M. (2009). *Living with intensity: Understanding the sensitivity, excitability, and emotional development of gifted children, adolescents, and adults*. Great Potential Press, Inc..
- Davashgil, Ü. (1990). *Üstün çocuklar*. Erişim Adresi: <https://openaccess.iku.edu.tr/bitstream/handle/11413/5659>
- Davashgil, Ü. (2000). *Üstün ve özel yetenekli çocuklara ilişkin alt komisyonu*. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı. İstanbul Çocuk Vakfı Yayınları, 456-464.
- Davis, G. A., & Rimm, S. B. (2004). *Education of the gifted and talented* (5th ed.). Boston, MA: Pearson Education Press.
- Delisle, J. R. (2006). *Parenting gifted kids: Tips for raising happy and successful children*. Waco, TX: Prufrock Press.
- Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of Palestinian–Arab adolescents in Israel. *Transcultural psychiatry*, 41(2), 233-252.
- Ersoy, E., ve Deniz, M. E. (2016). Üstün yetenekli çocukların öfkeyle başa çıkma ve karar verme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elementary Education Online*, 15(3).
- Gur, C. (2011). Do gifted children have similar characteristics?: Observation of three gifted children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 12, 493-500.
- Huff, R. E., Houskamp, B. M., Watkins, A. V., Stanton, M., & Tavegia, B. (2005). The experiences of parents of gifted African American children: a phenomenological study. *Roeper Review*, 27(4), 215–221.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 127-144.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 127-144.
- Koç, İ. (2016). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin bilim ve sanat merkeziyle ilgili görüşleri: *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(3), 1-10.
- Levent, F. (2013). *Üstün yetenekli çocukları anlamak*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2015). *2015-2016 Bilim ve sanat merkezleri öğrenci tanılama kılavuzu*. Erişim Adresi: [https://orgm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2015\\_10/26091626\\_blsemkilavuz](https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/26091626_blsemkilavuz)
- Moon, J. A. (2004). *A handbook of reflective and experiential learning: Theory and practice*. Psychology Press.
- Morawska, A., & Sanders, M. (2009b). An evaluation of a behavioural intervention for parents of gifted children. *Behavior Research and Therapy*, 47, 463-470.
- Oğurlu, Ü., ve Yaman, Y. (2013). Ebeveynlerin üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarıyla ilgili rehberlik ihtiyaçları. *Türk Üstün Zeka ve Eğitim Dergisi*, 3 (2), 81-94.
- Oğurlu, Ü. (2016). Üstün yetenekli çocuğa sahip ailelere yönelik eğitim programının ailelerin ebeveyn öz-yeterliliklerine ve farkındalıklarına etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 144-159.
- Olszewski-Kubilius, P. (2000). The transition from childhood giftedness to adult productiveness: Psychological creative characteristics and social supports. *Roeper Review*, 23, 65–71.

- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını
- Renzulli, J. S., Smith, L. H., White, A. J., Callahan, C. M., Hartman, R. K., & Westberg, K. L. (2002). *Scales for rating the behavioral characteristics of superior students* (Rev. ed.). Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- Ruf, D. A., & Ruf, D. L. (2005). *Losing our minds: Gifted children left behind*. Arizona: Great Potential Press, Inc..
- Salem, N (2018). *Challenges in teaching gifted students with special learning difficulties: Using a strategy model of 'asking, analysing and answering questions' (AAA) to improve the learning environment*. Master Thesis, University of Derby, England
- Silverman, L. K. (1993). Social development, leadership, and gender issues. In L. K. Silverman (Ed.), *Counseling the gifted and talented* (pp. 291-327). Denver, Colorado: Love Publishing Company.
- Silverman, L. K. (2003). *Gifted children with learning disabilities*. Handbook of Gifted Education .
- Strom, R., Johnson, A., Strom, S. & Strom, P. (1992). Designing curriculum for parents of gifted children. *Journal for the Education of the Gifted*, 15(2), 182-200.
- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Arnold, K. D. (2003). Beyond Bloom: Revisiting environmental factors that enhance or impede talent development. *Rethinking gifted education*, 227-238.
- Suveren, S. (2006). *Anasınıfına devam eden çocuklar arasından üstün yetenekli olanların belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

## **FAMILY STRATEGIES FOR SOCIAL-COGNITIVE-EMOTIONAL DIFFERENCES OF GIFTED CHILDREN**

### **EXTENDED ABSTRACT**

**Aim of the Study:** In this study, it is aimed to reveal the strategies used by the families of these children regarding their features. Within the scope of the research, answers to the questions listed below were sought.

- What are the strategies that mothers and fathers have for curiosity?
- What are the strategies that mothers and fathers have for strong memory and wisdom?
- What are the strategies that mothers and fathers have for social relationships?
- What are the strategies that mothers and fathers have for extreme sensitivity?
- What are the strategies that mothers and fathers have for differentiated interests and abilities?
- What are the strategies that mothers and fathers have strategies to ensure working discipline?

**Method:** In the research, an open-ended form was created and data was collected, which consisted of 9 questions. In the process of developing an open-ended form, first of all, studies in the field were examined and a draft form was prepared. The draft form was created by the researcher as 12 items. The form, which was then examined by three experts, was arranged in line with the opinions and feedback of the experts and three items that could be repeated were removed from the form. The nine-question form that was formed was used in the pilot study. For pilot study, questions were applied to four children's university parents and some corrections were made to the statements that were not understood in accordance with their opinions. The data obtained under the open-ended form were analyzed using the descriptive analysis method. The descriptive analysis approach allows the data to be organized according to the themes posed by the research questions and to be presented by considering the questions or dimensions used in the interview (Yıldırım & Şimşek, 2003). Parents' answers to the questions were divided into sub-categories according to their similar characteristics, and frequencies of these sub-categories were determined. The responses were categorized separately by the two experts and joint categories were created with the gathering of experts. The sub-categories created were reexamined by a third specialist and their final evaluation was made.

**Results:** The strategies used by the parents of students attending the children's university against the difficulties they face regarding the social-cognitive-emotional differences of their gifted children; strategies for curiosity; strategies for strong memory and wisdom situations; strategies for social relations; strategies for hypersensitivity / sensitivity situations; Strategies for different / high level interests and abilities and strategies to ensure working discipline are combined under 6 categories.

#### ***Strategies for curiosity:***

- Trying to answer everything you know patiently,

- Trying to find the answer together with the researches in insufficient situations
- Trying to talk about what they wonder in the form of questions and answers.
- Encourage them to do research on the topics they are curious about.
- Directing their answers to the activities / courses / materials they can find; that is, to enable the child to find answers to their questions by participating in such activities for the questions they ask.
- Trying to develop the parent themselves
- In order not to experience a sense of inadequacy in the face of the child, to search the questions asked by the child on the internet and to convey the answers to the child in a suitable manner.
- Saying that he will answer his questions later, postpone answering, and then offer to speak.
- Just listening to questions and concerns and not being able to answer

#### ***Strategies for different interests and abilities,***

- Taking courses, trainings in line with their interests / abilities
- Supporting with researches, games, materials, professional practices
- Leaving it alone
- Opening even more diverse interests

#### ***Strategies for great memory***

- Offering opportunities to benefit from strong memory
- Trying to persuade and persuade when he insists
- Paying attention to our conversations and promises
- Acceptance if he is right in his insistence
- Changing the subject when he insists, getting his attention in another direction
- Getting expert help

#### ***Strategies for hypersensitivity;***

- Trying to help balance / overcome by easing sensitivity.
- To explain that not everyone can have the same sensitivity and this situation may cause it to be distressed from time to time.
- Change the environment from time to time, especially in situations where intervention is required, or prefer environments where the child can relax,
- Getting help from tools such as expert support, meditation
- Not standing on

#### ***Strategies for social relationships;***

- Orientation to environments where they can socialize with their peers
- Supporting communication with adults
- Making him meet other children like himself
- Keeping away from social media so that it can be socialized



- Getting support
- Respect if he wants to stay on his own
- Explain that adults have differences

*Strategies for studying discipline;*

- Motivating to work
- Respecting the child's own working discipline
- Setting rules
- To gain the habit of working by giving similar responsibilities.
- Set an example

**Discussion and conclusion:** As can be seen, it is seen that many families try to show a high level of performance in order to facilitate their process. But the strategies they adopt are sometimes inadequate and parents are in desperation. For this reason, guidance and psychological counseling activities for the families of gifted children must be carried out by authorized units. Opportunities for children to receive education on their own interests need to be created. Additional programs need to be developed, especially for gifted children. These programs must be student-centered, interdisciplinary and modular. These programs should develop students' creativity, their ability to find solutions with different approaches, and their design-oriented thinking skills. Most importantly, families, teachers and other adults should be with gifted children.